

PRELOM

Izhaja vsak četrtek. —
Naročnina letno Din 30.—.

Uredništvo in uprava:
Kolodvorska ul. št. 8 v
Ljubljani.

Telefon št. 3770. — Pošt.
ček. račun št. 10.499.

Združenje borcev Jugoslavije na slavnostih v Skoplju.

Pero:

Borci severa pri borcih juga.

Sklenili smo pohiteti v carsko Skoplje na velike svečanosti povodom 20-letnice prvih južnosrbskih rekrutov iz l. 1914. In kar borci sklenejo — tudi izvedejo, ker pač nameravajo zmagati na celi črti... Nič ni pomagalo, da se je nudila vsem dravskim dobrovoljcem skupaj le ena vozovnica, vsem dravskim invalidom in ostalim bojevniskim skupinam zopet samo po ena legitimacija. Namesto borih petih delegatov, ki naj bi šli v Skoplje po volji domačih nebojevniskih krogov, ki so delili pravim vojakom drobtinice z bogatinove mize — smo sklenili poslati 50 borcev iz vseh krajev Dravske banovine. Tudi so nam dejali, da velja za borce (samo za borce!) predpis, da smejo poslati samo one, ki so bili res pravi in resnični prvi južnosrbski rekruti iz l. 1914! Ker jih celo med našimi dobrovoljci niso mogli najti, so frčale brzojavke po naši mili domovini in končno smo se kljub vsemu odpeljali — kot smo sklenili.

*

Prekrižali smo vso državo na tej svoji nad tisoč kilometrov dolgi poti. Kako velika je naša domovina! In kako lepa! Vsa v cvetju, vsa v polni pomladi. Videli in pozdravili smo hrvatskega kmeta na njegovi grudi, veselega Sremca na širnih ravninah, velemestnega prebivalca kipečega Beograda. Zavili smo v Srbijo. Videli smo srbskega seljaka: oče vodi voli, za ročici pluga pa držita sinko in hčerka... Šajkače, opanke, narodna kmetska obleka, rjava kot zemlja, beli rokavi... Prisluhli smo valoviti zemlji, ki je dihala in pela o trpljenju, o krvi, o premagani krivici, o svobodi... Kraj vasi, na trati sredi češnjevega cvetja pleše šest mladih snašic kolo. Čisto otročje, veselo. Star čiča jih gleda resno, poleg njega pes-ovčar. Ej mladost! Povsod hiše in hišice, okna in okenca sredi cvetja! Rožnato cveto marelice na poljani kot sočni vijoličasti pasteli, po bregu lezejo ovce sklonjenih glav — vroče je. Na obronku samotna hiša, pobarvana od vrha do tal v državnih barvah.

Preletimo Niš, Leskovac, Vranje, Kumanovo. Naši borci so polni napetosti. Obujamo zgodovino. Študiramo, kako so stale stvari v oni strahotni borbi. V dalji bolgarske planine. Sredi pokrajine pogorišče stare džamije, le vitki očrneli minaret še stoji. Okrog razvalin cveto češnje. Smrt in življenje. Na hribu se tu in tam zasvetijo cerkve, prekrasne zadužbine, bele in pisane, polne kupol.

Brzovlak leti precizno, mirno, na minuto točno. Vedno niže na jug nas nosi črni hlapin, dokler se ne odpre pred nami skopska ravnina, obdana vseokrog s planinami, žal brez gozdov. Pozdravi nas štokljia na dimniku turške bajte, pozdravi pastirica v turških hlačah, ki pase svoje bivole, vole, konje in ovce (nekdo pripomni: „Glejte, tam se pa „gvant“ pase!“). Pozdravi nas debelo zasnežena Šar planina, široki rjavi Vardar, pozdravi starodavni Dušanov grad — Skoplje! Čili, od 22 ur trajajoče nepretrgane vožnje nezlomljeni, izstopimo borci in že stiskamo roko

bratom, ki so nas prišli pozdravit. Med zastavami, pod slavoloki, ki so še v delu, odidemo pod gostoljubno streho pekarske čete in se po vojaško udobno namestimo. Nato se razkropimo po mestu.

Skoplje valovi. Glavna ulica Prestolonaslednika Petra je polna veselih množic, kakor v Ljubljani ob vsesokolskem zletu.

Naša delegacija v slavnostnem sprevodu koraka proti slavoloku na vardarskem mostu.

Ves pisani narod povezan v slikovit šopek, ki mu daje impulz to južno nebo. Kavarne so prepolne; povsod godba, pevci in pevke prepevajo mehke sevdalinke in stare komitske pesmi. Večer in naslednje jutro porabimo, da se pomešamo med narod. Poslušamo starega srbskega trgovca, ki toži o svojih težavah, Trideset let je na tej zemlji, videl je vso njeno krvavo zgodovino. In vidi vso sedanost. Iz njegovih ust čujemo, kako živi narod tu na jugu države, kako ga tarejo skoro iste skrbi, iste nevolje, kot njegovega brata v Šumadiji, v Bosni, v Vojvodini, v Hrvatski, pod Triglavom. In kako si želi istega leka, kot ga kuhamo ravno Združeni borci Jugoslavije. „Samo 2 dinarja dobivamo pri kili duhana, tisti pa, ki ga kupuje od nas, dobi 200 za to količino. Ne zahtevamo 50 ali 100 dinarjev — 10 bi jih bilo dovolj, pa bi zadihala vsa zemlja.“ In udari po svojih političnih pustolovcih in izkoriščevalcih. Povsod ista pesem, povsod ista bolečina, ista želja po redu, pravičnosti in poštenosti.

Ogledamo si cerkev Sv. Spasa. Pradedje so jo skrili globoko pod zemljo. Nemci so baje ponujali za njene neprecenljive lesene rezbarije 60 milijonov mark, Angleži cele vreče funtov. Niso je dali. Na vprašanje, kako da teh dragocenosti niso odnesli Turki in Nemci ob invaziji, odgovarja razkazovalec: „Turki čuvajo tudi tuje verske svetinje, ker ne dajo skruniti svojih. Nemci pa so civiliziran narod — da so bili tu Madžari — Bog zna, kaj bi bilo!“

Popnemo se na Dušanov grad. Ves je prenovljen, ves v cvetju, ves v zelenju. Naš tajnik tov. Vladimir Fabjančič pripoveduje, kako so ga kot enega prvih srbskih vojnih dobrovoljcev privlekli z raz-

bitu nogo v te zgradbe in kaj vse je temu sledilo. Drug tovariš dobrovoljec opisuje, kako je sodeloval kot borec pri zavzetju Skoplja l. 1918., kako naglo je jurila Jugoslovenska dobrovoljačka divizija v Srbijo, da je komora ni mogla dohajati. Ej, junaški spomini!

Pod nami leži veliko Skoplje. Stari turški del z lepimi džamijami (pri eni stoji najvišji minaret na kontinentu). Na drugi strani veliko novo Skoplje s prekrasnimi modernimi zgradbami, kot jih Ljubljana nima mnogo. Vseokrog venec planin in gor,

nikov, tov. Vladislavu Fabjančiču. — Tu stoje poslušamo krasni pozdrav arm. generala Nedića prvim južnosrbskim rekrutom. Tri vojaške godbe in dve pevski društvi intonirajo državno himno, mi pa poprimemo odkritih glav — v največjem dežju — presunjeni od veličine zgodovine te zemlje.

Sledila je večerja, nato svečani sprejem gg. vojnega ministra, min. predsednika in notranjega ministra. Na prijazno povabilo smo se odzvali po naših zastopnikih, čeprav naša toaleta radi prestanega dežja ni bila na višku. Bili smo deležni tolike ljubeznivosti od strani gg. arm. generala Nedića, div. generala Naumovića, komandantna mesta, predsednika skopljske občine Mihajlovića in mnogih odličnikov, da se jim moramo tudi s tega mesta iskreno zahvaliti. Posebno miho nam je bilo stisniti roko g. načelniku štaba armije generalu Rupniku, našemu ožjemu rojaku, kateremu pošiljamo poleg zahvale za vso naklonjenost tudi prisrčne pozdrave Združenih borcev iz Dravske banovine. Svečanemu sprejemu je sledil ples.

Spraševali so nas, kako da smo borci v take lepem številu prihleteli izpod daljnega Triglava. Naš odgovor je bil enostaven: Kjerkoli v državi slavijo resnični borci praznik junaške zgodovine, tam tudi Združeni borci iz Dravske banovine ne smejo manjkati. Prišli smo enostavno čestitat... Nismo pa pozabili pristaviti, kakšne so bile brezuspešne ovire, s katerimi so nam hoteli gotovi krogi potovanje za vsako ceno preprečiti...

Med presrčnim kramljanjem in obujanjem naših dobrovoljskih spominov smo si ogledali ves veličastni Oficirski dom s prekrasno kraljevsko dvorano, katera v naši državi menda nima para.

Sledila je solnčna nedelja, da malo takih. Na vse zgodaj smo se zopet uvrstili v povorko v istem redu, kot na predvečer. Na čelu godba kraljeve garde, glavni odbor, invalidi, vardarski, bregalniški polk, bregalniški konjeniki, kosovski, bitoljski, ibarski polk — vsi v slikovitih kmetskih narodnih nošah — le šajkače, puške in krepka drža so izdajale vojake v civilu. Nato srbski četniki s puškami in črnimi zastavami, na njih mrtvaška glava. Nato naša skupina. Pred nami tabla z jasnim napisom: Udruženje borca Jugoslavije, Ljubljana, Dravska banovina. Ko se je sprevod za hip ustavil, je pristopil črnolas dečko in s šolarsko vnemo počasi prebiral naš napis, črko za črko in ga končno prebral. Posrečilo se mu je to, kar se vsem navzočim žurnalistom ni posrečilo! Nihče od njih ni bil toliko pismen, da bi prečital to tablo z našim pravim imenom! In nihče ni znal zapisati v kilometer dolgih poročilih o proslavi našega pravega imena. Ta molk so dosegli naši „prijatelji“, katerih ljubezen nas je spremljala do Skoplja! Toda, če se o našem Udruženju ni pisalo, se je pa tem več govorilo o njem! Iskrena hvala za reklamo! —

Torej za ono skrivnostno tablo je sledila velika, lepa trobojna zastava, ki jo je nosil naš vrlji Celjan tov. Veble. Ob praporu sta korakala tov. Vlad. Fabjančič, prvi tajnik Združenja ter Stane Vidmar, član izvršnega odbora in junaški komandir naše čete. Za praporom v četverstopih vseh

tov. Kuster, ki je tolmačil namen in pomen „Združenja borcev“ ter se pri tem dotaknil vseh danes aktualnih problemov. Pozival je na slovo v današnjem težkem času, ko gre za važna gospodarska vprašanja. Za svoja izvajanja je žel burno odobravanje. Po govoru tov. predsednika je povzel besedo tov. Rozina, ki je v svojem govoru razvil zgodovino bojevnikov, dalje namenovo ustanavljaljoče se organizacije za naš okoliš. Naglašal je, da se mora obnoviti duh bratstva in ljubezni in končal svoj govor z geslom: Vsi za enega, eden za vse! Nato je govoril naš ožji rojak tov. M. Zupan, ki je povdarjal, da je „Boj“ nadstrankarsko gibanje, in da se točno drži svojih oblastveno potrjenih pravil. Gibanje ni naperjeno proti nikomur, toda v svoje vrste sprejemamo samo poštene in značajne može in fante. Spoštujemo vsa etična in človečanska načela in s tem tudi globoko vernost našega naroda. Vsem govornikom se toplo zahvaljujemo za njihova izvajanja. Njih sad se je takoj pokazal, saj se je po kratki debati izvolil desetčlanski pripravljalni odbor nove organizacije, ki obsega vasi: Begunje, Poljče, Zgoše, Zapuže, Dvorsko vas, Slatno, Srednjo vas, Sv. Lucijo in Mlako. Le naprej po začrtani poti do končne zmage, kajti ves slovenski — jugoslovanski narod je z Vami!

Vrhnik. Kraljeva banska uprava je potrdila pravilja za Krajevno organizacijo „Boja“ na Vrhniki.

Opozarjamo že danes vse, ki se zanimajo za pokret poštenosti, pravice in resnice, brez razlike na politično prepričanje, da se vrši ustanovni občni zbor Krajevne organizacije „Boja“ na Vrhniki, v nedeljo 6. maja ob 3. uri popoldne pred Gasilskim domom na semišču.

Vsa potrebna pojasnila daje tov. Habič Peter, kateri sprejema tudi prijave za vstop v „Boj“.

Tovariši! poagitirajte med seboj za čim večjo udeležbo.

Logatec. Glas pravičnosti prihaja, zato se lomi in poka v naši dolini kraški, veselje pravičnim in strah krivičnim. Zato gremo vsi na bojevniški tabor, ki se bo vršil dne 6. maja v Gor. Logatcu.

Straža-Valta vas. Vaš pokret je vzbudil pri nas, tako med pristaši sedanjih kot prejšnjih političnih strank, velik odmev, posebno še sedaj po tako veličastnem shodu v Novem mestu, katerega so se od nas udeležili v tako velikem številu, kot še nikoli poprej kakšnega drugega shoda — tudi v času najhujših strankarskih bojev in agitacije.

Na tem shodu ste povedali to, kar nam je že toliko časa vsem ležalo kakor mōra na prsih — razen seveda tistih, ki so se pririnjili do mehkih stolčkov in še par zasleplencev. Dušilo nas je, da smo kar hropeli pod takim ozračjem — in le malokateri je imel poguma povedati svoje misli. Če se je kateremu le izvil klic zoper tako početje, tedaj so ga proglasili na vsem lepem za protidržavnega rovarja. Denunciran od izmečkov našega poštenega kmetiškega ljudstva, je bil marsikdo po nedolžnem preganjanju in kaznovan.

Ali ni to grozno, da ne sme človek, videč da je po krivdi drugih, kljub svoji pridnosti in marljivosti, na robu gospodarskega propada, dvigniti glasu zoper tako gospodarstvo, in to v svobodni državi, kjer smo združeni samo bratje.

Zato vsi naši ljudje z veseljem pozdravljajo Vaš pokret in Vašo borbo za poštenje,

pravičnost in resnico. Kličemo Vam: „Na pravi poti ste, le tako naprej!“

Pričakujemo od Vas ne samo besed in obljub, ampak resničnega in pravičnega dela za izboljšanje današnjega neznosnega stanja. —

Poročali so: tov. Vidmar Stane o gospodarskem položaju, tov. Ture Šturm o obrekovalni kampanji „Štampe“ in ljubljanskega očke — ponatiskovalčka in „papagaja“, tov. Vladislav Fabjančič pa o ideologiji Združenja bor-

s pomočjo našega lista najbolje povežemo vse one, ki se strinjajo z nami in ki hočejo sodelovati v skupni namen. Ravno onih najrevnejših, ki danes brez lastne krivde tako težko žive, ne smemo zanemarjati.

NAŠIM BRALCEM!

Da je „Prelom“ zanesel novo življenje v naš narod, da je ljudem resnična uteha, ko vendar enkrat berejo lahko odkrite in jasne besede itd., nam javljate iz vseh krajev. Mi se svojih dolžnosti, ki smo jih prevzeli z borbo za pravico in poštenje v polni meri zavedamo in bomo storili vse, kar je v naših močeh, da ta boj izvojujemo do popolne zmage naših in Vaših idej.

Bilo bi pa grdo in napačno, če bi Vi prijatelji pozabili na svoje dolžnosti. Marsikdo med Vami je pozabil do sedaj nakazati naročnino, nekateri so jo nakazali le deloma. Zato prilagamo danes znova položnice, pa Vas prosimo, da se tudi Vi zavedate svojih dolžnosti napram pokretu, da torej ne odlašate več in takoj nakazate naročnino Din 50. Če temu znesku pridenete še nekaj kot prispevek za tiskovni fond, boste le dokazali, da Vam je stvar pri srcu in da ste pripravljeni tudi kaj žrtvovati za pokret.

Kdor je naročnino že plačal, naj poišče še enega naročnika in tako izkoristi položnico, ali pa naj nabere in nakaže kak znesek za tiskovni sklad.

Zavednost pokretašev mora utrditi naš list, ki odklanja subvencije in podpore od drugih strani, ker je čistost in popolna neodvisnost predpogoj za uspeh naše borbe.

Tovariši! Pokažite svojo zavednost in odločnost, ne prezrite tega poziva. V času dejanj ne gre s samimi simpatijami. Naj ne bo nikogar, ki bi odložil položnico neizpolnjeno!!

VSAK PETEK zvečer ob 8. uri se vrši v Trgovskem domu v Simona Gregorčiča ulici diskusijski večer „Boja“. Tu se razlagajo smernice in organizacijske zadeve „Boja“. Opozarjamo in vabimo organizatorje, govornike, predavatelje in pisce „Boja“ k tem večerom, pa tudi posamezne člane ter zastopnike bojevniških skupin in krajevnih organizacij, ki se zanimajo za te večere.

Opozorilo naročnikom.

Uprava dobiva pritožbe, da se naročnikom „Preloma“ list ne dostavlja redno. Uprava opozarja vse prizadete, da se „Prelom“ redno odpošilja in da je krivda izven njenega delokroga.

Da se bo moglo ugotoviti, kje je zadržek, prosimo vse prizadete, da nam vselej nemudoma sporoče, ako bi list izostal. Uprava.

Prizor z živahnega shoda Združenja borcev Jugoslavije v Ivančni gorici.

Pokažite, da ste neustrašeni borci za pravico povsod in vsekdar.

Ivančna gorica. Tu se je vršil pod predsedstvom tov. Beršnjaka javen zbor bojevnikov na prostem. Udeležba je bila močna. Zbralo se je okrog 700 samih mož in fantov.

cev Jugoslavije. Zborovanje je izvrstno uspelo. Vse ljudstvo brez ozira na prejšnjo ali sedanjo strankarsko pripadnost je v našem taboru, ki spaja vse poštenjake, katerim je blagor naroda in države pred očmi.

(K dopisu glej gornjo sliko.)

Obvestila.

POZIV KRAJEVNIM ORGANIZACIJAM „BOJ-A“.

Združenje Borcev Jugoslavije „Boj-a“, osrednji izvršni odbor v Ljubljani, poziva vse svoje krajevne organizacije, ki so že prejele od kr. banske uprave v Ljubljani potrjena pravila, da takoj sporoče Osrednjemu izvršnemu odboru v Ljubljani dan prejema, številko in datum zadevnega odloka kr. banske uprave.

Hkrati opozarjamo Združenje na čl. 14. točka 4., odstavek a) pravil krajevnih organizacij.

Eden izmed udeležencev proslave v Skoplju, je pozabil svoj Trenchcoat v kasarni. Lastnik ga dobi pri upravi „Preloma“.

Na položnice napišite razložno svoj naslov s točno označbo pošte.

ZOPET NEKAJ NOVEGA!

Da, to je pralni prašek
„PERION“

ki Vam olajša trud pri
pranju in napravi Vaše
perilo snežno belo

F. HREHORIČ

Telefon št. 24-04

Manufakturna veletrgovina

Ljubljana, Tyrševa cesta št. 28

DEŽNIKE NOGAVICE

NA DROBNO IN NA DEBELO KUPITE NAJUGODNEJE V TOVRNI

JOSIP VIDMAR

LJUBLJANA
Pred Škofijo 19, podruž.
Prešernova ulica št. 20

BEOGRAD
Kralja Milana 13

ZAGREB
Jurišičeva 8

Damski plašči in kostumi

ter vsa oblačila

za gospode

popolne elegancie
in zadnje mode

v konfekciji

Drago Gorup & Co.

Ljubljana

Miklošičeva 16
prvo nadstropje

PRIPOROČA SE
KAVARNA
»EVROPA«
A. TONEJC

Kdor se ne misli
naročiti na list

PRELOM

naj ga vrne s pripombo
„Vračam“ ali „Ne sprejemem“